

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket
Svenska som andraspråk

PREPOSITIONSBRUK

hos personer med annat hemspråk än svenska

Sonja Andersson

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk
Vårterminen 2010
Handledare: Roger Källström

Sammanfattning

22 informanter med olika hemspråk fick i uppgift att skriva en uppsats i form av ett brev på svenska. Dessa uppsatser översattes mening för mening till respektive språk av andra språkligt kunniga informanter. Sedan översatte de språkkunniga informanterna uppsatsernas meningar ord för ord tillbaka till svenska.

Dessa språkligt kunniga informanter, som var mig behjälpliga, är alla yrkesverksamma och flera av dem arbetar som lärare. Alla dessa använder det svenska språket i sitt yrkesliv och har mycket goda kunskaper i sina respektive hemspråk.

Syftet med detta var att se prepositionsbruket på svenska hos dessa invandrade informanter och också se prepositionsbruket på respektive hemspråk.

Vid granskning av annorlunda prepositionsbruk framkom att hemspråket påverkar användandet av svenska prepositioner. Det är vanligt att man utelämnar prepositioner i svenskt prepositionsbruk och det är också vanligt att man använder direktöversättning från det egna hemspråket. Detta är en form av språklig transfer. Prepositioner är svenska språkets mest frekventa ord och användningen kan inte alltid förklaras logiskt. Tar man också med de svenska verbpartiklarna som är homonyma med prepositionerna och som ofta motsvaras av ett bundet morfem i andra språk eller så saknas det en direkt motsvarighet, då är det svårt.

Inkonsekvensen är också betydande eftersom även svenskt språkbruk är inkonsekvent i prepositionsanvändning. Att då veta om det är korrekt prepositionsanvändning på svenska eller inte, är svårt. Är ens språk ett kasusspråk och/eller om man använder postpositioner, är det lätt att utelämna prepositionerna helt.

Man kan konstatera att prepositioner är svåra att hantera.

Nyckelord: andraspråksinläring, prepositionsbruk och transfer

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Syfte.....	4
3. Metod och material.....	5
4. Prepositioner, partiklar och annat.....	6
4.1 Prepositioner.....	6
4.1.1 Prepositionernas funktion.....	6
4.1.2 Prepositionernas form.....	6
4.2 Svårigheter med prepositioner.....	7
4.3 Prepositioner och deras motsvarigheter i andra språk.....	8
4.4 Partiklar.....	9
5. Resultat.....	11
5.1 Samtliga prepositioner som förekommer i materialet.....	11
5.1.1 Prepositionerna i och på.....	11
5.1.2 Prepositionerna till, från och av.....	11
5.1.3 Prepositionerna med, hos och om.....	12
5.1.4 Prepositionerna för, för... sedan och mot.....	12
5.1.5 Prepositionerna efter och sedan.....	12
5.1.6 Prepositionerna över och under.....	12
5.1.7 Prepositionerna vid och framför.....	13
5.1.8 Prepositionerna ur och genom.....	13
5.2 Avvikande prepositionsbruk i olika språkgrupper.....	13
5.2.1 Bosniska.....	13
5.2.2 Finska.....	16
5.2.3 Ryska.....	18
5.2.4 Turkiska.....	19
5.2.5 Arabiska.....	20
5.2.6 Persiska.....	22
5.3 Sammanfattning.....	23
6. Diskussion.....	26
Referenser.....	28

1. Inledning

Prepositioner använder vi dagligen både när vi talar och när vi skriver. Vi använder prepositioner utan närmare reflektion kring om det blir rätt eller fel. Prepositioner är också byggstenar och även relationsskapare som gör att meningar blir användbara helheter som går att förstå (Svenska Akademiens Grammatik del 2 1999: 684 ff, SAG 2 i fortsättningen). Eftersom prepositionerna är vårt språks mest frekventa ord, använder vi dem mycket flitigt när vi kommunicerar (Allén 1972: 110).

Vi som har svenska som förstaspråk har oftast inte problem med användningen av prepositioner och reflekterar inte över användningen utan pratar bara på. Många som har ett annat förstaspråk än svenska säger sig ha svårigheter i användandet av prepositioner. Som lärare i svenska, får jag ofta höra frågor kring prepositioner. Alla dessa frågor väcker givetvis en nyfikenhet på varför elever upplever prepositioner som svåra. Vi har också många verbpartiklar i vårt språk som många gånger är homonyma med prepositionerna. Det är svårt att förstå skillnaden, säger elever gång på gång.

Min nyfikenhet har vaknat och jag har många funderingar kring detta med prepositioner. Min erfarenhet är att andraspråksinlärare i svenska upplever prepositioner som svåra och ställer många frågor kring prepositioner och användningen av dessa. Till alla frågor man besvarar får man också följdfrågor och många gånger upplever man att goda förklaringar kan vara svåra att ge och för mottagarna svåra att förstå. Det är inte lätt att t.ex. förklara varför vi säger att *vi går i skolan* men *vi går på gymnasiet*. *Vi handlar i affären* men *köper något på ICA*. Jag skulle vilja veta mer och förstå mer om andraspråkselevernas användning av prepositioner i svenska.

Mina elever har många olika förstaspråk och det är intressant att läsa texter som de skriver och studera prepositionsanvändningen i svenska i deras texter. Detta har jag valt att arbeta med i denna uppsats.

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur prepositionsbruket i svenska ser ut hos personer med annat förstaspråk. Arbetet kommer att behandla följande frågor:

- Hur ser prepositionsbruket i svenska ut hos personer med annat förstaspråk?
- Hur ser prepositionsbruket ut i dessa personers förstaspråk?
- Påverkar personernas förstaspråk användandet av svenska prepositioner?

3. Metod och material

22 informanter med annat förstaspråk än svenska fick i uppdrag att skriva en brevliknande uppsats på svenska. Informanterna valde jag ut så att de representerade sex olika förstaspråk, finska, bosniska, ryska, turkiska, arabiska och persiska. Av dessa är tre finstalande, sju bosnisktalande, två rysktalande, fyra turkisktalande, två persisktalande och fyra arabisktalande. Jag valde dessa hemspråk för att de var vanliga i de elevgrupper som jag hade.

Jag valde också dessa språk för att jag hade tillgång till personer med samma hemspråk som de utvalda uppsatsskrivarna och som också är så beivrade i det svenska språket att de kunde hjälpa mig med de översättningar som jag lät göra av varje uppsats, för att jag skulle få inblick i hur prepositionsbruket kunde se ut i varje av mig valt språk. Dessa personer som var mig behjälpliga i att översätta var inte samma personer som skrev uppsatserna. Dessa personer, som var mig behjälpliga, använder svenska i sitt yrkesverksamma liv och flera av dem arbetar som lärare. Samtliga är välutbildade.

När de 22 informanterna skrivit sina uppsatser, översatte de språkligt kunniga personerna uppsatserna mening för mening till respektive språk så ordgrant som möjligt. Därefter översatte dessa personer uppsatserna igen till svenska, mening för mening så noggrant som möjligt från respektive språk till svenska. Detta var nödvändigt för att jag skulle kunna se vad alla orden betydde. Jag ville också se hur prepositionsbruket fungerade i respektive språk.

De 22 informanterna var i olika faser i sin språkinlärning och hade olika tidslängd när det gällde vistelsen i Sverige, alltifrån 4 månader till ca 30 år. Informanterna har också olika bakgrund vad gäller levnadshistoria, utbildning och yrke. Flera av dem har hög utbildning och har arbetat bl.a. som läkare och jurister i hemlandet. Alla har minst gymnasiekompetens och flera har sedan gymnasietiden varit ute i yrkeslivet i olika yrken och fått sin yrkeskompetens via sitt arbete.

4. Prepositioner, partiklar och annat

4.1 Prepositioner

Det är svårt med användningen av prepositioner och de invandrade informanternas svårigheter med hanteringen av svenska prepositioner är förståelig. Det är inte lätt att definiera och förklara vad prepositioner är.

Prepositioner är oböjliga formord som konstrueras tillsammans med en rektion och de anger den semantiska relationen mellan rektionen och hela eller delar av den omgivande satsen (Dahl 2003: 77).

Prepositioner är normalt obetonade (Montan & Rosenqvist 1992: 7). Detta vållar bekymmer för inlärare av svenska språket. Svårigheterna ligger i att höra om något är betonat eller obetonat, speciellt i ett språk som man inte behärskar.

4.1.1 Prepositionernas funktion

Prepositioner kan ange relationer och ”tala om” vilket förhållande en del av en sats har till en annan del. De kan ange rumsliga förhållanden och förhållanden i tid som i *Magnus står i rummet* (rum) och som i *Vera åkte i våras* (tid). Abstrakta förhållanden kan också uttryckas med prepositioner som i *Sanna grät av glädje* (SAG 2 1999: 684 ff).

Prepositioner kan ange instrumentala förhållanden som i *resan med buss*. De kan ange kausala förhållanden och också besläktade förhållanden som konsekvens, orsak och villkor som i *sorgen över makans bortgång*. Även ha-förhållanden och vara-förhållanden kan anges av prepositioner som i *mannen med bilen* (’ha’) och som i *mamman till barnen* (’vara’). Förhållanden mellan aktanter med samma slags roll kan också anges av prepositioner som i *Han bytte den stora lägenheten mot villan*.

Prepositioner uttrycker ofta förhållanden som finns mellan ett verb eller ett adjektiv och dess objekt eller subjekt som i *påverkan av medier – Medier påverkar*. Ibland kan det vara svårt att ge någon exakt betydelse som i *Han gav ett bra bud på stolarna* (SAG 2 1999: 684 ff)

4.1.2 Prepositionernas form

Utseendet på prepositioner kan variera och det kan vara svårt att säga vad som exakt är preposition eller inte. Prepositioner kan vara enkla som t.ex. *av, vid, på, hos, till* och *i*. De kan vara sammansatta som t.ex. *bakom, framför* och *bredvid*. (SAG 2 1999: 684 ff)

Vissa prepositioner är sammanställda och består av flera ord och kallas för komplexa prepositioner eller flerordsprepositioner. *För...sedan, för...skull* är exempel på delade prepositioner. *I stället för, med anledning av, på grund av* är exempel på flerordsprepositioner.

Det finns prepositioner som har dubbelformer, som ofta är rytmiskt motiverade som t.ex. *mot – emot, mellan – emellan, bland – ibland*. För flera av dubbelformerna gäller att den ena formen faktiskt är en postposition som i *inte mig **emot** och oss **emellan***.

Prepositioner kan vara bildade av verb, adjektiv eller substantiv som t.ex. *angående, beträffande, oavsett, enligt, jämte, rörande, medelst* (SAG 2 1999: 684 ff).

Prepositioner kan vara svåra att skilja från subjunktioner. Ex. *Stefan är större **än** mig* (preposition). *Stefan är större än jag (är)*(subjunktion).

*Eva är lika stor **som** mig* (preposition). *Eva är lika stor som jag (är)* (subjunktion).

*Anna kom **innan** mig* (preposition). *Anna kom innan jag kom* (subjunktion) (Montan & Rosenqvist 1982: 9).

Prepositioner fungerar inte ensamma som satsdel. Tillsammans med något ord eller uttryck kan de fungera som adverbiala och/eller attributiva bestämningar. Ex. *Kvinnan bor **i** det stora huset* (rumsadverbial) och *Kvinnan **i** det stora huset bor ensam* (prepositionsattribut) (SAG 2 1999: 684 ff)

4.2 Svårigheter med prepositioner

Grammatiker har, som nämntes ovan, ofta svårt att dra gränser mellan prepositioner och subjunktioner (Eeg–Olofsson 2002: 15). Ex. *De har levt lyckligt **sedan** giftermålet* (preposition) och *De har levt lyckligt sedan de gifte sig* (subjunktion) (Eeg–Olofsson 2002: 17)

Sedan fungerar oftast som ett adverb som i t.ex. *Hon började med att presentera sig och sedan höll hon sitt föredrag*.

Vidare beskrivs *sedan* som en subjunktion som i t.ex. *Hon gick ut sedan hon låst dörren*. Slutligen beskrivs *sedan* som en preposition som i t.ex. *Han studerar **sedan** ett år tillbaka* (SAG 2 1999: 734 ff).

Det polysema ordet *utan* kan också byta grammatisk kategori ex. *bordet **utan** smulor* (preposition), *Jag ställde mig inte vid bordet utan stannade en bit ifrån* (konjunktion) och *Vi känner varandra både utan och innan* (adverb) (Eeg–Olofsson 2002: 17).

Det är vanligt att prepositionernas rektion är en nominalfras som i *Jag längtar **efter** sommaren* och *Jag tänker **på** dig*. Prepositionens rektion kan även vara i en fras, t.ex. *Jag är rädd **för** att simma* eller en bisats som i t.ex. *Jag tänker **på** vad som händer* (SAG 2 1999: 684 ff).

Prepositioner kan stå skilda från sin rektion och kan hamna sist i satsen, i bl.a. frågor eller om objektet står först eller i relativa bisatser, som i *Vad tänker du **på*** och *Det är inget du behöver vara orolig **för*** (SAG 2 1999: 723-724). Det finns stelnade uttryck där postpositioner också förekommer, ex. *oss **emellan** och detta **förutan*** (Ljung & Ohlander 1993: 138).

4.3 Prepositioner och deras motsvarigheter i andra språk

I många språk t.ex. finska och turkiska, finns postpositioner. Postpositionerna motsvarar prepositioner men placeras efter sin rektion.

På *taket* heter '*katon päällä*' på finska (jfr Källström 1989).

Alla exempel är givna av de språkkunniga informanter som hjälpt mig:

- (1) *Katon päällä*
'Taks på'

Exempel på postpositioner i turkiskan finns i (2) och (3) (jfr Christiansson 1989).

- (2) *Senin için* 'åt dig'
'Dig för'

- (3) *Onun için* 'till honom'
'Honom för'

Ibland används termen adpositioner och då menar man både prepositioner och postpositioner. I samband med adpositioner bör man nämna kasus. Adpositioner kan styra vissa kasus. Kasus kan även ensamma uttrycka det som uttrycks med prepositioner i svenskan, som t.ex. i finskan (jfr Källström 1989).

- (4) *Ruotsiin* 'till Sverige' – illativ
'Sverige till'
(5) *Ruotsissa* 'i Sverige' – inessiv
'Sverige i'
(6) *Ruotsista* 'från Sverige' – elativ
'Sverige från'

Betydelser som motsvarar svenska prepositioner kan sägas motsvara kasus i turkiska. Exempel på detta är dativ 'åt', 'till', lokativ 'i', 'på', 'vid' och ablativ 'från', 'av', 'på grund av' (jfr Christiansson 1989)

- (7) *Evde* 'i huset' – lokativ
'Hus- i'
(8) *Masada* 'på bordet' – lokativ
'Bord- på'
(9) *Duvarda* 'på väggen' – lokativ
'Vägg- på'
(10) *Türkiyeden* 'från Turkiet' – ablativ
'Turkiet- från'
(11) *Ananandan* 'av mamma' – ablativ
'Mamma- från'

- (12) *Hastalikdan* 'av sjukdom' – ablativ
'Sjukdom- från'

Något som kan försvåra användningen av svenska prepositioner för personer med annat hemspråk, är tolkningen av vilken preposition som ska användas. Man väljer gärna en standardmotsvarighet som används i det egna språket. I finska eller turkiska använder man gärna kasus även om postpositioner förekommer (jfr Källström 1989, Christiansson 1989, Lundahl 1977 och Farkas 1972).

- (13) *Istun tuolilla* 'Jag sitter **på** stolen' (finska)
'Jag sitter stol- **på**'
- (14) *Tulen autolla* 'Jag kommer **med/i** bil' (finska)
'Jag kommer bil- **på**'
- (15) *U Bosni* 'i Bosnien' (bosniska)
'I**på** Bosnien'
- (16) *U nju* 'på den' (bosniska)
'I**på** den'
- (17) *V tvoem klasse* 'i din klass' (ryska)
'I**på** ditt kalas'
- (18) *V Indii* 'i Indien' (ryska)
'I**på** Indien'

Om en informant väljer en standardmotsvarighet ur sitt eget språk och använder denna på svenska, så blir den svenska frasen annorlunda i både prepositionsanvändning och grammatik och uppfattas som felaktig av svenskspråkiga informanter. Exempel (13) och (14) blir *Jag sitter på stol* och *Jag kommer på bil*. Att prepositionen utelämnas helt är också vanligt som i *Jag sitter stolen* och *Jag kommer bilen* när en finstalande informant använder dessa exempel. I en av de finstalande informanttexterna hittar man exemplet *på gamla tiden* ('direktöversatt' från finskans *vanhalla ajalla*). Svenskspråkiga informanter uppfattar *på gamla tiden* som felaktigt använd. Man vill istället säga antingen *på den gamla goda tiden* eller *under den gamla goda tiden* eller *förr i tiden*.

4.4 Partiklar

Något som ytterligare försvårar förståelsen för prepositioner är verbpartiklarna som i grammatikundervisningen ofta behandlas tillsammans med verb eftersom de oftast är knutna till ett verb och även hör till dessa betydelsemässigt.

Verbet förändras semantiskt när en partikel tillkommer och man får en annan betydelse, jfr *komma* och *komma av*. Till skillnad från prepositioner så är verbpartiklar alltid betonade som i t.ex. *tycker om* och *kommer på*. Svenska verbpartiklar motsvaras ofta av ett bundet morfem i andra språk eller så finns det

ingen direkt motsvarighet (SAG 3 1999: 417 ff) (jfr Källström 1989, Lundahl 1977 och Husby 1989).

- (19) *Minä tykkään sinusta.* 'Jag tycker **om** dig.' (finska)
'Jag tycker dig-**om/från**'
- (20) *I like you.* 'Jag tycker **om** dig' (engelska)
'Jag tycker/gillar dig'
- (21) *Volim te.* 'Jag tycker **om**/älskar dig' (bosniska)
'Jag älskar dig'
- (22) *Man doset darram* 'Jag tycker **om** dig' (persiska)
'Jag om tycker dig'
- (23) *Man ashegetam* 'Jag älskar dig' (persiska)
'Jag älskar dig'

Det är svårt att veta när prepositioner används som verbpartiklar och när de används i prepositionsfraser. Skillnaden är att partiklarna förändrar verbens betydelse vilket prepositionerna inte gör. Prepositionerna är också normalt obetonade (som redan nämnts).

- (24) *Hälsa på Anna* (med betoning på **på** och
med betydelsen *gå på besök*) (partikel)
- (25) *Hälsa på Anna.* (med betoning på Anna och
med betydelsen *säga "hej" till Anna*) (preposition)

Det finns partiklar som inte har egen betydelse som t.ex. *håller av* och *tycker om*. Många partiklar har en egen betydelse som i t.ex. *håller fast*, *skriver om* och *äter upp*.

Verbpartiklar vållar inga större besvär för dem som har svenska som förstaspråk och används ofta automatiskt utan att man behöver reflektera över dem. De som har svenska som sitt andraspråk upplever att detta är svårt.

Verbpartiklarna är i många fall homonyma med prepositionerna och det gör att det är mycket svårt att skilja dem åt. Eftersom även de som behärskar svenska till fullo har svårt för det mesta att förklara skillnaden mellan prepositioner och verbpartiklar, så är det väldigt svårt för dem som ska lära sig svenska. Många prepositionsliknande ord används i sammansättningar. Ex. *iakta, tillstå, medge, utmed, frångå, varifrån, avgå, förbruka, inför, eftersträva, vartefter, omgående, hitom, undervisa, vidmakthålla, härvid, genomlida, härigenom, framförallt, framförhållning, motgång, mottaga, överklaga, övergripande, varifrån, härigenom* (SAG 2 1999: 720).

5. Resultat

5.1 Samtliga prepositioner som förekommer i materialet

Tabell 1. Tabell över vilka prepositioner som förekommer i informanternas texter och hur många gånger de förekommer.

Prep.	i	på	till	med	från	om	av	för	efters	för ... sedan	hos	under	ur	vid	över	framför	genom	mot	sedan
Frekv.	68	49	46	32	17	17	12	10	5	5	5	3	2	2	2	1	1	1	1

Tabell 1 visar att prepositionerna *i*, *på* och *till* används mest frekvent i informanternas texter.

5.1.1 Prepositionerna *i* och *på*

När man närmare granskar och analyserar de brevliknande uppsatserna som ingår i mitt material, kan man se att prepositionerna *i* och *på* är de mest frekventa i informanternas texter. Det är naturligt med tanke på att dessa normalt också förekommer mest frekvent i svenska (Allén 1972:110).

I staden, i familjen och i skolan skriver informanterna i sina uppsatser och likaså *på kvällarna* och *på svenska* och detta uppfattar vi som helt korrekt. *I* och *på* är dock prepositioner som vållar en hel del bekymmer i svenskundervisningen. Heter det *i skolan* eller *på skolan*? Förklaringen som man brukar ge är att *på skolan* handlar om att skolan är en institution i samhället till allmännyttans tjänst och tillgänglig för alla och då fungerar det att använda *på*. Att använda *i skolan* kan tänkas ha sin förklaring i att man ser skolan som en byggnad och att man befinner sig *inne i* denna byggnad. Grammatiskt lär vi ut att det heter *i skolan*, *i kyrkan* och *i affären* trots att dessa är offentliga lokaler. Till allt annat kan man använda *på*, såsom *på banken*, *på ICA*, *på Migrationsverket* osv. (Montan & Rosenqvist 1992: 12). Gränsen mellan *i* och *på* är alltså inte så skarp. Det är många gånger fråga om tolkning d.v.s. vad man själv tycker passar i just det sammanhanget.

5.1.2 Prepositionerna *till*, *från* och *av*

Prepositionerna *till* och *från* vållar inte större bekymmer för informanterna. Vi tränar och använder dessa mycket i svenskundervisningen som t.ex. *Jag kommer från Iran*, *från Irak* och *jag kom till Sverige*. Dessa prepositioner är lätta att använda och är även lätta att lära sig.

Jag är en av, sen slutet av är exempel ur informanternas textproduktion. Ibland kan vara svårt att skilja på *från* och *av*. *Har jag fått presenten från min syster eller av min syster?* Båda exemplen använder svenskar utan svårigheter.

Från används när man kommer *från* någon plats och förflyttar sig till någon annan plats medan *av* mer handlar om vem man får något *av* eller vad något är tillverkat *av* ex. *stolen är av trä*. *Av* används också mycket som en verbpartikel/partikeladverbial som i t.ex. *gå av* (SAG 2 1999: 699, SAG 3 1999: 254 ff).

5.1.3 Prepositionerna *med, hos* och *om*

Med, hos och *om* används vid många tillfällen i informanternas uppsatser.

Jag bor med min familj och *jag trivs med* är exempel på informanternas användning av prepositionen *med*. *Bor hos min bror* eller *hos föräldrarna* är exempel på användningen av prepositionen *hos*.

Med och *hos* är ganska snarlika och skulle kunna blandas ihop. *Bor jag med min bror* eller *hos min bror?* Det finns en liten betydelseskilnad mellan dessa två. Förklaringen till *bor med min bror* är att man delar bostad med sin bror medan *bor hos min bror* betyder att det är min brors bostad och att jag bor där, kanske tillfälligt.

Två gånger om dagen, om din resa och *om vakter* skriver informanterna. Prepositionen *om* är lite svårare att använda men användningen fungerar utan några större problem. *Om* kan också vara verbpartikel/partikeladverbial som i *tycker om dig* (SAG 2 1999: 723).

Vid några tillfällen har dessa prepositioner utelämnats.

5.1.4 Prepositionerna *för, för...sedan* och *mot*

Prepositionerna *för* och *för...sedan* används flitigt hos nästan alla informanter. *För åtta månader sen* och *för vår vänskap* är några exempel. Dessa prepositioner är viktiga när man ska förklara vad som hände för en tidsperiod längre tillbaka i tiden och när man startade/började med något (SAG 2 1999: 710).

Mot används nästan inte alls i texterna, bara en enda gång i *penicillin mot halsfluss*.

5.1.5 Prepositionerna *efter* och *sedan*

Efter kriget och *sedan fyra år* är exempel hämtade ur informanttexterna. Användningsfrekvensen av dessa prepositioner är inte så stor. *Efter* och *sedan* är svårare att hantera för oftast används de som subjunktioner eller som adverb (SAG 2 1999: 734 ff).

5.1.6 Prepositionerna *över* och *under*

Under årens lopp, under dessa år och *glad över* är tagna ur informanternas texter.

Över och *under* används inte så mycket. Det finns vissa svårigheter med användningen av dessa. Ser man till den konkreta betydelsen, kan de vara varandras motsatser som i t.ex. *lampan hänger över bordet* och *mattan ligger under bordet* (SAG 2 1999: 697).

De kan också vara synonymer till varandra. *Han ska vara där över sommaren* eller *han ska vara där under sommaren*. Frågan är vilken betydelse man ska lägga in i respektive mening. *Under sommaren* betyder ganska troligt att man ser själva tiden och händelseförloppet *sommar* medan *över sommaren* mer kanske kan ses som en överblick, kanske mer fokus på vad som händer efter sommaren (SAG 2 1999: 710).

5.1.7 Prepositionerna *vid* och *framför*

Framför hela skolan och *vid stranden* är hämtade ur informantuppsatserna. Användningsfrekvensen är inte så stor. Man behöver inte använda dessa prepositioner för att kunna skriva en lång och löpande text. Användningen är konkret men ändå specifik. *Framför* betyder just *framför* och beskriver placering i förhållande till något annat som i t.ex. *framför trädet* och *framför huset*. Liknande kan man säga om prepositionen *vid*, som också beskriver ett slags förhållande till något annat t.ex. *vid båten*, *vid vägen* och *studerar vid Lunds universitet* (SAG 2 1999: 693-695).

5.1.8 Prepositionerna *ur* och *genom*

Genom Samhall och *ur kyrkan* är exempel på prepositionerna *ur* och *genom*, som är lågfrekventa. Det finns inte så många exempel på dessa i informanternas texter. *Genom* är till sin betydelse så fungerande att den konkret betyder att man passerar genom något slags hinder, t ex *genom dörren* eller *genom källaren*. *Genom* har också en mer abstrakt betydelse och därigenom blir den en slags synonym till *via* som i t.ex. *jag fick jobbet genom honom* eller *jag fick jobbet via honom* (SAG 2 1999: 706).

Ur har sin synonym i prepositionen *från* ex. *han kom ur skogen* eller *ut ur skogen* och *han kom från skogen*. Exemplet *han kom från skogen* kan vara en variant av *han kom ut ur skogen* (SAG 2 1999: 702-703).

5.2 Avvikande prepositionsbruk i olika språkgrupper

5.2.1 Bosniska

Bosniska talas av bosniaker i Bosnien-Hercegovina och är ett sydslaviskt språk. Bosniskan har 7 kasus: nominativ, genitiv, dativ, ackusativ, instrumentalis, lokativ och vokativ. Prepositioner finns men svenska prepositioner kan också motsvaras av kasus som t.ex. dativ som motsvarar prepositionen *till*. (Lundahl 1977: 5)(Lundahl 1977: 15)

Govorim covjeku 'Jag talar till mannen'. U kuci 'i huset', na krovu 'på taket', kod tebe 'hos dig', sa autom 'med bilen' är några exempel på prepositionsanvändning på bosniska. (Bosnisk informant)

Tabell 2. Antalet prepositioner använda av informanter med bosniska som förstaspråk. (n=7)

Preposition	Antal
i	21
på	14
med	10
till	8
från	6
om	5
efter	3
för	2
för...sedan	1
genom	1
hos	1

Tabell 2 visar att de prepositioner som finns mest i de bosniska informanternas texter är *i*, *på*, *med* och *till*.

Tabell 3. Avvikande prepositionsbruk. Bosniska informanter. (n= 7)

Preposition	Antal
på	3
för	1
genom	1
hos	1
i	1
om	1
till	1

Tabell 3 visar de bosniska informanternas användning av svenska prepositioner på ett avvikande sätt, som svensktalande uppfattar som felaktigt, i de texter de skrivit. Prepositionen *på* är den dominerande i det avvikande prepositionsbruket. För bosniska informanter är det inte så viktigt att skilja på prepositionerna *i* och *på* för man använder ofta samma preposition *u 'i'* i uttryck där både *i* och *på* används (jfr Lundahl 1977).

Prepositionen *på 'na'* förekommer också och enligt den bosniska informant som hjälpt mig med översättningarna, så kan man på bosniska fritt välja vilken av dessa, *na* eller *u*, man vill använda. Följande exempel ur informanttexterna visar det bosniska inflytandet.

Översättningarna är gjorda av den bosnisktalande informant som har bidragit med sina språkkunskaper.

- (26) *Efter det jag gick på universitet*
'Poslije toga sa isao **na** univerzitet'
- (27) *Jag går i skola*
'Idem **u** skolu'
- (28) *Jag väntar på ditt svar*
'Cekam **na** tvoj odgovor'

Exempel där man både kan använda prepositionerna *i* och *på*:

- (29) *Jag hoppas att du ska komma på sommar*
'Nadam se da ces doci **na** ljeto'
- 'Nadam se da ces doci **u** ljeto'

Exempel 30 är taget ur en informanttext där informanten alltså skriver ”*Jag hoppas du ska komma på sommar*”. När denna mening översattes till bosniska blev det två olika varianter av samma mening: ”*Nadam se da ces doci na ljeto*” som betyder ’*Jag hoppas att du ska komma på sommar*’ och den andra varianten ”*Nadam se da ces doci u ljeto*” som betyder ’*Jag hoppas att du ska komma i sommar*’.

Informanten skrev om sin förväntan över besök på sommaren i sin uppsats och detta uppfattas som avvikande för svenska språkbrukare eftersom man bör skriva sommaren i bestämd form för att det ska anses vara korrekt. Det avvikande här är den bestämda form man vill ha i svenskt språkbruk efter prepositionen *på* i detta exempel. När man använder prepositionen *i* ska *sommar* stå i obestämd form, *i sommar*, och när man använder prepositionen *på* ska *sommar* stå i bestämd form, *på sommaren*.

Användningen av prepositionerna *i* och *på* i svenskt språkbruk är inte alltid så konsekvent. Detta är diskuterat i början av detta arbete. Vilken preposition man väljer att använda i ett sammanhang beror mycket på hur man tolkar sammanhanget och vilken standardmotsvarighet man har i sitt förstaspråk. Har man inte varit tillräckligt länge i Sverige, använder man gärna den motsvarighet man är van vid från sitt eget språk och gör en översättning till svenska som i följande exempel som finns i en av de bosniska informanternas texter:

- (30) *Vi skulle åka i Halmstad*
'Mi bi smo putovali **u** Halmstad'

Informanten skriver *i* på svenska troligen därför att *u*, 'i' skulle ha använts på bosniska, så som det framgår av översättningen.

- (31) *Jag skriver dig*
'Pisem ti pismo'

Informanten utesluter *till* helt i denna mening. Prepositionen kan uteslutas när man

använder denna mening på bosniska och följaktligen är informanten inte uppmärksam på att prepositionen *till* bör finnas med när man skriver meningen *Jag skriver till dig* på svenska.

- (32) *När ska du komma hos mig igen?*
'Kad ces doci kod mene ponovo?'

I detta exempel kan man tolka det informanten skrivit på svenska som en sammanblandning mellan *När ska du komma till mig* och *När ska du komma och hälsa på hos mig*. *När ska du vara hos mig* skulle också kunna vara en variant. I detta sammanhang använder informanten prepositionen *hos* eftersom man använder en preposition med samma betydelse som *hos* på bosniska (jfr Lundahl 1977).

5.2.2 Finska

Finskan tillhör den finsk-ugriska språkfamiljen och är ett av Finlands två officiella språk och finns också som ett officiellt minoritetsspråk i Sverige.

Finskan har 15 kasus. Dessa används ofta motsvarande svenskans prepositioner som i t.ex. *autossa (bil- i) 'i bilen'*. Man använder också postpositioner som i t.ex. *pöydän alla (bords-**under**) 'under bordet'*. Postpositioner förekommer också om man verkligen vill betona var något är. Ex. *Avain on pöydän päällä (nyckel är bords **på**) 'nyckeln är på bordet'*. Exempel som *Ota avain pöydän päältä (Ta nyckel bords **på-från**) 'Ta nyckeln från bordet'*, *Laita avain pöydän päälle (Lägg nyckel bords **på-till**) 'Lägg nyckeln på bordet'* är exempel på postpositioner som förekommer rikligt i finskan. Även prepositioner förekommer som i t.ex. *ennen koulun alkua 'före skolan'* eg. *'före skolans start'* (Källström 1989: 19 ff).

Tabell 4. Antalet prepositioner använda av informanter med finska som hemspråk.
(n=3)

Preposition	Antal
på	11
i	10
till	9
av	4
under	2
ur	2
framför	1
från	1
för	1
för...sedan	1
hos	1
med	1
mot	1
om	1

Tabell 4 visar att de prepositioner som finns mest i de finska informanternas texter är *på*, *i*, *till* och *av*.

Tabell 5. Avvikande prepositionsbruk. Finska informanter. (n=3)

Prepositioner	Antal
på	2
med	1

Tabell 5 visar att de tre finska informanterna gör få prepositionsfel. Prepositionen *på* är den mest frekventa när det gäller de finska informanternas avvikande prepositionsbruk och som svensktalande uppfattar som felaktigt använd. Finskan är ett kasuspråk och man använder också postpositioner. Hur de svenska prepositionerna fungerar får man lära in.

De flesta finskspråkiga får lära sig svenska redan i grundskolan. De informanter som medverkar i denna studie är personer som tillgodogjort sig goda kunskaper i svenska och hanterar det språkliga med god kännedom om språkregler och därför förekommer mycket få exempel på avvikande prepositionsbruk.

(33) *Jag kör med bil 'Ajan autolla'.
'(Jag) kör bil-på/till'*

En av de finska informanterna skriver *Jag kör med bil* (exempel 35) och enligt svensk grammatik så bör man skriva *Jag kör bil* och följaktligen inte ta med någon preposition alls. Det som är avvikande och felaktigt är att informanten tagit med

prepositionen *med* där den inte ska finnas.

- (34) *Nu måste jag gå på timme* 'i betydelsen 'gå på lektionen'
 'Nyt minun pitää mennä tunnille'
 'Nu jag måste gå timme-på/till'

”Nu måste jag gå *på* timme” skriver en av de finska informanterna och menar troligen ’gå *till* lektionen’.

I svenska vill vi använda prepositionen *till* och säga att *Jag går till lektionen*. Lektion heter ”tunti” på finska och har betydelsen timme och därför är det naturligt för en person med finska som förstaspråk att säga timme på svenska. På svenska använder vi ordet lektion men det är också naturligt att ordet timme förekommer men då preciserar man ofta och säger att *Jag måste gå till mattetimmen* eller gå *på mattetimmen* (jfr Källström 1989).

Så i detta exempel är det inte prepositionen som är felaktig utan kombinationen med prepositionen *på* och obestämd form av ordet *timme*. ”*På gamla tiden*” (*vanhalla ajalla*) är ett annat exempel på användandet av prepositionen *på*, där informanten faktiskt har använt bestämd form men det upplevs inte som helt korrekt. För att det ska kännas korrekt vill vi skriva *på den gamla tiden* eller ännu hellre *på den gamla goda tiden* eller *under den gamla goda tiden*. (Detta är redan diskuterat tidigare i detta arbete.)

5.2.3 Ryska

Ryska är ett slaviskt språk som talas i Ryssland och även i bl.a. Vitryssland, Estland, Lettland, Litauen, Moldavien, Kazakstan och Ukraina. Ryskan har 6 kasus: nominativ, genitiv, dativ, ackusativ, instrumentalis och lokativ. Prepositioner finns och används flitigt t.ex. *na starom autobuse 'i gammal buss' o poesdke 'om resa'* (Farkas 1972: 3 ff).

Tabell 6. Antalet prepositioner använda av informanter med ryska som hemspråk (n=2)

Preposition	Antal
på	13
i	11
till	8
med	7
från	2
om	2
för	1

Tabell 6 visar de prepositioner som finns mest i de ryska informanternas texter är *på*, *i*, *till* och *med*.

Tabell 7. Avvikande prepositionsbruk - ryska informanter (n=2)

Preposition	Antal
i	3
med	1

Det är svårt att som iakttagare kunna se någon logik i informanternas användning av svenska prepositioner. Tabell 7 visar att prepositionen *i*, som är frekvent mest avvikande, är svår att särskilja från prepositionen *på*. Förklaringen till detta kan vara att ryska språkets *v* används både som *i* och *på*.

- (35) *Det var roligt att vara i ditt kalas*
'Eto bilo prijatno bit v tvoem klasse'
- (36) *I Indien* 'Jag åkte i Indien'
'V Indii'

”Det var roligt att vara *i* ditt kalas” skriver en rysk informant (exempel 35). *Det var roligt att vara på ditt kalas* bör man skriva för att det ska kännas korrekt på svenska. Eftersom man har en enda preposition som motsvarar svenskans *i* och *på* i ryska, är det inte så konstigt att man inte tänker på att särskilja dem när man använder de svenska motsvarigheterna.

I exempel 36 menar informanten att hon åkte *till Indien* och det avvikande är användningen av prepositionen *i* istället för *till*.

Prepositionsbruket är avvikande jämfört hur svensktalande informanter skulle ha uttryckt det. På svenska kan man säga att man åker *i Indien* men då menar man vanligtvis att man färdas inne i själva landet och inte att man åker från ett annat land (Sverige) till Indien.

Den svenska prepositionen *till* kan ibland förväxlas med prepositionen *på* som kan motsvaras av ryskans *na* och förklaringen är att man använder *på* eller *i* på sitt eget språk just i det sammanhanget.

- (37) *Vi åkte på gammal buss på norra Indien*
'Mi esdili na starom avtobuse na severe Indii'

Detta exempel som är taget ur en av de ryska informanternas texter, upplevs som avvikande för svenska språkbrukare då vi gärna använder prepositionerna *med* och *i* istället och får då att *Vi åkte med en gammal buss i norra Indien* eller alternativt *Vi åkte i en gammal buss i norra Indien*. Prepositionen *med* i svenskt språkbruk kan ersättas med ryskans *v* som alltså kan användas i betydelsen 'i', 'på' och 'med' (jfr Farkas 1972).

5.2.4 Turkiska

Turkiska är ett sydvästligt turkspråk som talas främst i Turkiet. Turkiska har 7 kasus t.ex. *Türkiyeden* 'från Turkiet' (ablativ), *masada* 'på bordet' (lokativ). Språkets sju kasus är: nominativ, genitiv, ackusativ, dativ, lokativ, ablativ och instrumentalis. Turkiskan har postpositioner (Christiansson 1989: 20 ff).

Tabell 8. Antalet prepositioner använda av informanter med turkiska som hemspråk. (n= 4)

Prepositioner	Antal
till	8
i	5
om	5
på	3
med	2
efter	1
från	1
hos	1
vid	1

Tabell 8 visar prepositioner som finns mest i de turkiska informanternas svenska texter. Prepositionerna *till*, *i*, *om* och *på* används mest.

Tabell 9. Avvikande prepositionsbruk - turkiska informanter (n=4)

Preposition	Antal
i	2
på	1
till	1

Tabell 9 visar prepositionen *i* som mest frekvent avvikande hos de turkiska informanterna. Ofta utelämnar de turkiska informanterna prepositionerna när de skriver på svenska, som i dessa exempel:

- (38) *Jag brors hem bor*
'Ben kardesimin evinde oturuyorum'
- (39) *Jag sommaren Turkiet åker*
'Ben yazın Turkiyeye gidecegim'

”*Jag brors hem bor*” (exempel 38) skriver en av de turkiska informanterna och menar att han bor *i* sin brors hem. För att vara korrekt i svenskt språkbruk borde informanten ha skrivit *Jag bor i min brors hem* alternativt *Jag bor hemma hos min bror*. Ordföljden är inte heller korrekt på svenska i informantens sätt att uttrycka sig.

Exemplet följer turkiskans SOV-mönster.

Detsamma gäller i exempel 39. För att vara korrekt i svenskt språkbruk bör man skriva *Jag åker till Turkiet på sommaren*. I båda exemplen motsvaras svenskans prepositioner av turkiska kasusändelser.

Att man använder de svenska prepositionerna avvikande verkar naturligt eftersom användningen skiljer sig från det egna språkets användning. Det är vanligt att man utesluter de svenska prepositionerna helt eftersom man i turkiska använder kasus som uttrycker det som svenskt språkbruk uttrycker med prepositioner (jfr Christiansson 1989).

5.2.5 Arabiska

Arabiska är ett av de största språken i världen mycket på grund av islams utbredning under 700-talet. Arabiska substantiv kan ha 3 kasus: nominativ, genitiv och ackusativ. Prepositioner finns och används rikligt (Barth & Tawaefi 1989: 45 ff).

Tabell 10. Antalet prepositioner använda av informanter med arabiska som hemspråk. (n=4)

Preposition	Antal
i	18
till	11
på	8
med	7
från	5
av	4
för..sedan	3
för	2
över	2
efter	1
hos	1
om	1
under	1

Tabell 10 visar de prepositioner som finns mest i de arabiska informanternas texter och de är *i*, *till*, *på* och *med*.

Tabell 11. Avvikande prepositionsbruk - arabiska informanter (n=4)

Preposition	Antal
med	3
i	2
på	1
till	1

I tabell 11 kan man se prepositionerna *med* och *i* som mest frekvent avvikande. Personer med arabiska som förstaspråk använder prepositioner på liknande sätt som svenska språkbrukare men ändå kan valet av preposition bli avvikande från vad svenska språkbrukare upplever som riktigt.

(40) *I hemma tittar jag på tv och lyssna musik och arbetar min läxa och studerar.*

I detta exempel(40) *I hemma* har informanten lagt till prepositionen *i* där svenska språkbrukare inte skulle ta med någon preposition alls. *Hemma tittar jag...* skriver svenska språkbrukare.

Prepositionen *på* är helt korrekt i *tittar jag på tv*. Prepositioner saknas dock i *lyssnar musik* och i *arbetar min läxa*. För att det ska vara rätt i svenskt språkbruk bör man ha prepositionen *på* i uttrycket *lyssnar på musik* och man bör ha prepositionen *med* i *arbetar med min läxa*.

(41) *Det är ett land demokrati.*

(42) *Det var länge sen jag skrev dig.*

I exempel 41 saknas prepositionen *med*. För att meningen ska upplevas som korrekt skriven bör man skriva *Det är ett land med demokrati* eller så kan man skriva t.ex. *Det är ett demokratiskt land* och då är det helt korrekt att utelämna prepositionen helt.

Meningen *Det var länge sen jag skrev dig* (exempel 42) saknar prepositionen *till*. *Det var länge sen jag skrev till dig* bör man skriva för att det ska vara korrekt i svenskt språkbruk (jfr Barth & Tawaefi 1989).

5.2.6 Persiska

Persiska talas av 120 miljoner människor. 60 % av befolkningen i Iran har persiska som förstaspråk. Språket saknar kasus. Prepositioner förekommer också t ex *barraye to 'för dig'*, *darbarehe to 'om dig'*, *ruye miz 'på bordet'*, *ruye sandalli 'i stolen'*. Man har en enda preposition som motsvarar *på* och *i* (Husby 1989: 68) (Husby 1989: 80 ff).

Tabell 12. Antalet prepositioner använda av informanter med persiska som hemspråk. (n=2)

Preposition	Antal
för	4
i	3
om	3
med	2
till	2
av	1
vid	1

Tabell 12 visar de prepositioner som finns mest i de persiska informanternas texter och de är *för*, *i* och *om*.

Tabell 13. Annorlunda prepositionsbruk - persiska informanter (n=2)

Preposition	Antal
om	2

Tabell 13 visar att prepositionen *om* används avvikande.

(43) *Jag själv har erfarenheter om mindre trevliga vakter.*

(44) *Det verkar inte som att någon bryr sig eller vill göra något om saken.*

I exemplen 43 och 44 är den avvikande prepositionen *om*. För att dessa exempel inte ska upplevas som avvikande, bör informanten använda prepositionen *av* i exempel 43 så att meningen blir '*Jag själv har erfarenheter av mindre trevliga vakter*'. I exempel 44 är prepositionen *åt* ett lämpligare val för att prepositionsanvändningen ska vara korrekt och meningen ska då vara '*Det verkar inte som om någon bryr sig eller vill göra något åt saken*'.

Persiska saknar kasus men prepositioner förekommer. De persiska informanter som medverkat i denna undersökning med sina brevliknande uppsatser, är medvetna om svenskans prepositioner. Därför är frekvensen för avvikelserna låg. Prepositionen *om* är den enda tydliga avvikelse som går att finna i materialet. Här bör också påpekas att de persiska informanterna till antal bara var två stycken. Materialet hade troligen gett ett annat utfall med fler informanter.

Enligt den persiska informant som hjälpt mig med översättningarna, skiljer de persisktalande inte alltid på prepositionerna *i* och *på* (exemplen 45 och 46) och det kan nämnas som avvikande men så har vi det ibland i svenskt språkbruk också. Heter på stolen eller i stolen? Vi tycker att båda alternativen ”känns” rätt.

(45) *I stolen*

'Ruye sandalli'

'I stol'

(46) *På bordet*

'Ruye miz'

'På bord'

Exemplen 45 och 46 har jag fått av den persiske informant som har hjälpt mig med detta arbete, när vi diskuterade användningen av prepositionerna *i* och *på* på svenska. Dessa var intressanta att ta med eftersom de liknade svenska exempel i användningen av *i* och *på*.

De persiska informanterna använder, som redan nämnts, samma preposition för *i* och för *på* i sitt förstaspråk (jfr Husby 1989)

Den persiska informant som varit mig behjälplig, upplever mer att bestämd form eller obestämd form vållar större bekymmer än själva valet av vilken preposition som skall användas.

5.3 Sammanfattning

När jag studerar tabellerna över använda prepositioner, ser jag att prepositionerna *i* och *på* används mest i svenska av informanterna oberoende av vilket språk som är deras förstaspråk. Förklaringen kan vara att dessa är de mest frekventa orden i svenskt språkbruk och att man kan tillägna sig dem eftersom man hör och ser dem ofta både i talad och skriven svenska.

De flesta informanter har också prepositioner i sitt eget förstaspråk och förstår därmed hur man använder dessa. Samtidigt ger det mig många funderingar eftersom vissa prepositioner som t.ex. *i* och *på*, anses vara svårast att hantera för språkbrukare i svenska med annat modersmål, som inte riktigt vet vad som är ”rätt” eller ”fel”. Det kan man också se i tabellerna över avvikande prepositionsbruk, att *i* och *på* förekommer mest avvikande hos de flesta i denna undersökning. Det är helt enkelt svårt att med hanteringen av just dessa två.

Bosniska och ryska informanter och även persiska informanter använder ofta samma preposition, som är helt korrekt att göra i deras förstaspråk, när de ska hantera *i* och *på* i svenskt språkbruk. Då är det inte helt lätt att avgöra vilken preposition man ska välja att använda på svenska. Detta är exempel på transfer, där man överför språkliga särdrag från sitt förstaspråk till ett inlärarespråk (i detta fall svenska).

När det gäller de andra prepositionerna som informanterna använt i de brevliknande uppsatserna, är min upplevelse att de verkar lättare än *i* och *på* att använda för samtliga informanter.

Prepositionen *till* fungerar bra att använda eftersom vi tränar den mycket i början av språkundervisningen, t.ex. *Jag kom till Sverige...*

Från och *av* är svårare att särskilja. Om jag säger att jag fått något *av* min syster eller *från* min syster, spelar inte så stor roll. Att säga det ena eller det andra fungerar och inget av dem känns avvikande. *Från* tränar vi också mycket på i början av språkundervisningen, t.ex. *Jag kommer från Iran.*

Med och *hos* är prepositioner som är ganska snarlika betydelsemässigt för informanterna. *Om jag bor med min bror* eller *hos min bror*, innebär en viss skillnad men den skillnaden är inte informanterna medvetna om i början av sin språkutveckling i svenska.

Prepositionen *om* är lite svårare att använda men fungerar oftast utan större problematik. Att man t.ex. *gör något två gånger om dagen* och *berättar om sin resa* är exempel ur informanttexterna och är inte avvikande från svenskt språkbruk.

Prepositionerna *för* och *för... sedan* använder informanterna när de behöver berätta om något som hände för en tid sen. *Jag kom för åtta månader sen* skriver en av

uppsatsskrivarna och liknande exempel kan man finna även hos de andra. Dessa fungerar utan större problematik.

Mot är en preposition som bara förekommer en enda gång i informanttexterna, alltså i *penicillin mot halsfluss*. Detta beror på att denna preposition inte är bland de allra vanligaste som man måste lära sig. Förklaringen kan vara att man klarar mycket i svenska utan att använda *mot* i början av sin andraspråksinläring.

Efter och *sedan* är prepositioner som inte finns med så mycket i informanternas texter. Detta kan bero på att dessa oftare används som subjunktioner eller som adverb. *Efter kriget* och *sedan fyra år* är exempel som använts i de brevliknande uppsatserna.

Under dessa år och *glad över* är informantexempel på prepositionerna *under* och *över*. Dessa kan vara varandras motsatser som i *mattan under bordet* och *lampan över bordet* eller varandras synonymer som i *under sommaren* och *över sommaren*, när vi talar om tid som man tillbringar på sommaren. Dessa prepositioner har inte så hög användarfrekvens i informantuppsatserna men används ofta på ett korrekt sätt, sett ur svenska språkbrukares synvinkel.

Prepositionerna *framför* och *vid* används på ett rätt sätt sett ur svensk användning, fast de inte förekommer så många gånger i informanttexterna.

Vid stranden och *framför skolan* är exempel tagna ur informantmaterialet och betydelsemässigt är de konkreta och inte svåra att hantera. Användarfrekvensen är inte så stor och något avvikande exempel går inte att finna i de brevliknande uppsatserna.

De lågfrekventa prepositionerna *genom* och *ur* förekommer i några exempel som i t.ex. *genom Samhall* och *ur kyrkan*, i informanttexterna.

Genom är en preposition som både fungerar konkret och abstrakt. Konkret betydelse i *genom dörren*, då man passerar genom en dörröppning och abstrakt betydelse i *jag fick jobbet genom honom*.

Ur kyrkan eller *ut ur kyrkan* är informantexempel på prepositionsanvändning av *ur*, som har en synonym i prepositionen *från*.

Betydelsen är att någon kommer ut från en byggnad eller något som man måste komma ut ur som t.ex. *ut ur skogen*.

Dock kan jag konstatera att informanterna gör få fel trots att de tycker att svenskt prepositionsbruk är svårt. Glädjande nog har de tillägnat sig svenskt prepositionsbruk på ett relativt bra sätt.

6. Diskussion

Prepositioner är byggstenar, relationsskapare och de mest frekventa orden i svenska språket. Vi har dessutom partiklar som hör ihop med verb och ofta är helt identiska med prepositionerna och som i grammatikundervisningen ofta behandlas tillsammans med verb eftersom de oftast är knutna till ett verb och även hör till dessa betydelsemässigt. Att lära sig att använda detta på ett "svenskt" sätt är svårt för de flesta som invandrat till Sverige.

Även om man varit här i många år, så är det lätt hänt att man antingen utelämnar prepositioner eller använder dem som man är van vid i sitt förstaspråk och gör en direktöversättning till svenska. Här kan man tala om transfer i betydelsen överföring av språkliga särdrag från sitt förstaspråk till ett inlärarspråk som i detta fall är svenska. God språkträning ger dock en ganska god färdighet i det som på svenska anses som ett korrekt användande.

Det intressanta med prepositionerna är den inkonsekvens som man möter i olika språkliga sammanhang som t.ex. *Jag var på banken men i affären. Min son går i skolan men min dotter studerar på högskola.* På betyder inte 'på' konkret i alla sammanhang har vi förstått. Alltså tänker jag att det bästa i en undervisningssituation är att försöka att hålla sig till förklaringen att *på* används när jag talar om en institution i samhället som är tillgänglig för alla. *I* används mer konkret och kan tänkas ha sin förklaring i att man ser skolan och affären som byggnader och att man befinner sig inne i dessa byggnader. Jag som undervisande lärare kan ge många förklaringar till olika prepositioner. När jag dessutom undervisar om att prepositioner är oböjliga och betonas inte, i jämförelse med verbpartiklar som är betonade, då är svårigheterna ett faktum.

Detta arbete har gett mig en förståelse för att informanter som har andra förstaspråk än svenska, använder ofta svenska prepositioner på ett avvikande sätt. Om förstaspråket är ett kasuspråk och/eller om man använder postpositioner, kan informanter automatiskt och omedvetet utesluta prepositioner för betydelsemässigt finns de i det egna språket i form av en kasusändelse, som i finska och turkiska. Informanterna använder standardmotsvarigheter från sitt eget förstaspråk och projicerar dem på svenska och då blir det ofta avvikande mot vad svenska språkbrukare skulle anse riktigt i just det för tillfället använda sammanhanget. Man gör en direktöversättning från förstaspråket till svenska och då blir prepositionen man använder annan än vad svenska språkbrukare förväntar sig. Bosniska och ryska informanter använder ofta t.ex. *i* och *på* på ett likvärdigt sätt (faktiskt precis som vi i ofta gör i svenska också). Det gör även persiska informanter.

Det är lätt att fastna i bruket av prepositionerna *på* och *i* som de mest avvikande, eftersom det är så markant tydligt i stort sett hos alla informanter med annat förstaspråk i denna undersökning. Dessa prepositioner utmärker sig ganska omgående i min dagliga språkundervisning.

Samtidigt finns det många andra prepositioner som också kan uppmärksammas på liknande sätt som t.ex. *från* och *av*. Ibland är det svårt att skilja på *från* och *av*. *Har*

jag fått presenten från min syster eller *av min syster*? Båda varianterna fungerar och anses korrekta att använda i denna formulering. Att diskutera sådana aspekter skulle jag kunna lägga mycket tid på i den dagliga undervisningen. Tyvärr är detta inte möjligt då tiden är begränsad och undervisningen ska innehålla så mycket mer än prepositioner.

Vissa ord kan fungera som preposition, verbpartikel och/eller subjunktion. Att ord har flera funktioner gör det besvärligt. Framförallt är det svårt för dem som har ett annat förstaspråk och ska lära sig svenska. Att subjunktioner, verbpartiklar och prepositioner kan vara homonyma ord och inte går att skilja på förutom betydelsemässigt och grammatiskt, för att de är exakt identiska, ger mången huvudbry. Svenska verbpartiklar motsvaras dessutom ofta av ett bundet morfem i andra språk eller så finns det ingen direkt motsvarighet.

Denna undersökning och detta arbete har en del brister. Antalet informanter, vars texter är analyserade, med hänsyn till prepositionsbruket, är begränsade till 22. Ett större underlag hade säkerligen gett bättre resultat och ännu fler intressanta infallsvinklar.

De sakkunniga informanterna är inte språkvetare utan duktiga och språkkunniga personer som inte alltid kan förklara språkliga distinktioner och grammatik. Eftersom jag själv inte är kunnig i de språk som förekommer i detta arbete, så har jag studerat och använt tillgänglig litteratur som referenser till de aktuella språken.

Min förhoppning med detta arbete är att det ska komma till nytta även i andras arbete med elever med annat förstaspråk än svenska. Det finns så oändligt mycket mer man skulle kunna ta upp och diskutera, som inte ryms inom denna uppsats ramar. Min förhoppning är att fler ska forska mer i andraspråksinlärares inläring. Mycket görs idag men det finns oerhört många områden kvar att titta på.

Slutsatsen som jag har kommit fram till under detta arbetes gång, är att det blir lättare att förstå den annorlunda prepositionsanvändningen i svenska för andraspråksanvändare om man har viss insikt i och lite kunskaper om andra språks prepositionsbruk.

Det gäller även inom andra språkliga områden än prepositionsbruk.

Referenser

- Allén, Sture. 1972. *Tiotusen i topp. Ordfrekvenser i tidningstext*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Barth Magnus, Georg & Lilian Tawaefi. 1989. *Arabiska: en kontrastiv beskrivning*. Stockholm: Skriptor.
- Christiansson, Marie. 1989. *Turkiska: en kontrastiv beskrivning*. Stockholm: Skriptor.
- Dahl, Östen. 2003. *Grammatik*. Lund: Studentlitteratur.
- Eeg-Olofsson, Jens. 2002. *Prepositioner och automatisk textgranskning för andraspråksinlärare*. Stockholm: Stockholms universitet. Institutionen för lingvistik.
- Farkas, Gyula. 1972. *Några svårigheter i svenska grammatik för rysktalande*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.
- Hakulinen, Auli. 1977. *Iakttagelser angående finskspråkigas prepositionsfel i svenskan*. Umeå: University of Umeå. Department of general linguistics.
- Husby, Olav. 1989. *Norsk-persisk kontrastiv grammatikk*. Oslo: Friundervisningens förlag.
- Källström, Roger. 1989. *Finska: en kontrastiv beskrivning*. Stockholm: Skriptor.
- Ljung, Magnus & Ohlander, Sölve. 1993. *Allmän grammatik*. Lund: Gleerups förlag.
- Lundahl, Nils. 1977. *Några svårigheter i svenska grammatik för serbokroatisktalande*. Stockholm: Skolöverstyrelsen.
- Montan, Per & Rosenqvist, Håkan. 1982. *Prepositionsboken*. Stockholm: Skriptor.
- Nationalencyklopedin*. Band nr 18. 1995. Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker AB.
- Pitkänen, Antti. 1980. *Vad språkfelen berättar: Felanalys av finska invandrarelevers fria skriftliga framställning*. Göteborg: Göteborgs universitet
- SAG 2 = Teleman, Ulf, Andersson, Erik & Hellberg, Staffan. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Band 2. Stockholm: Svenska Akademien.
- SAG 3 = Teleman, Ulf, Andersson, Erik & Hellberg, Staffan. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Band 3. Stockholm: Svenska Akademien.